

Foto: Rein C. de Jong

Jaarverslag Nationaal Orgelmuseum 2017

‘40 jaar Orgels in Elburg’

Inhoudsopgave

	pag.
Inleiding	3
Berichten vanuit het bestuur	4
Financieel jaarverslag	6
Bezoekers	7
Bijzondere activiteiten in het museum	8
Concerten en masterclasses	15
Vrijwilligerzaken	16
Donateurs	18
In de media	18
Samenwerking met andere musea	19

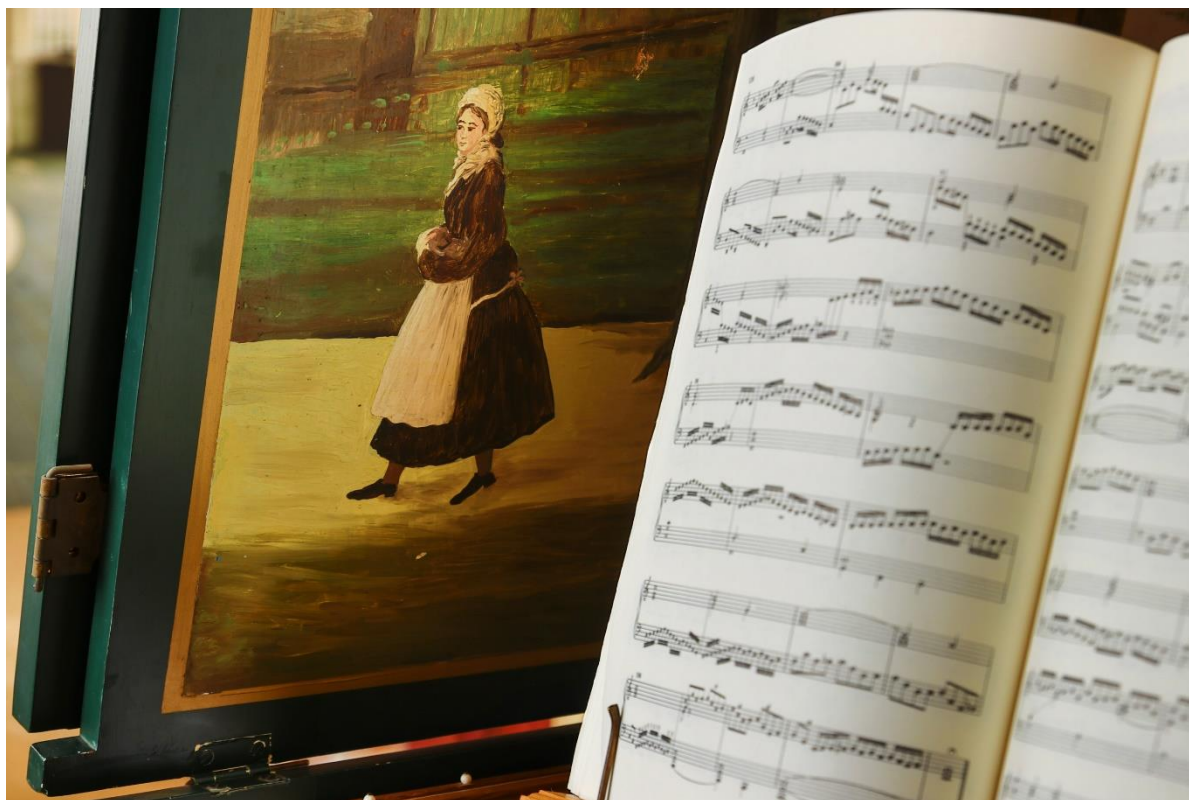

Foto: Rein C. de Jong

Inleiding

2017 was een bijzonder jaar voor het museum: op 10 februari was het precies veertig jaar geleden dat de oprichtingsakte van de Stichting Nationaal Orgelmuseum werd getekend. Het jubileum werd uitgebreid gevierd met een feestelijke middag voor genodigden. Ook haalde het museum met deze mijlpaal veelvuldig de pers, zowel in de regio als landelijk. Het was een prachtige gelegenheid om het museum weer eens goed op de kaart te zetten.

Een groot deel van het jaar was de expositie rondom het werk van kunstenaar-aquarellist Henk Terwal in het museum te zien.

In 2017 werden grote stappen gezet richting een aanvraag tot 'Erkend Museum' en de inschrijving in het Museumregister. Op basis van deze registratie kan het Orgelmuseum lid worden van de Museumkaart. Een en ander had en heeft veel voeten in de aarde, en vergde veel van diverse vrijwilligers en bestuur. Tegelijkertijd werd hiermee een enorme sprong voorwaarts gemaakt betreffende de professionalisering van het museum.

Verbeteringen in de organisatiestructuur werden doorgevoerd door te starten met diverse werkgroepen, allen bemand door vrijwilligers. Een continu proces, dat ook in 2018 nog verder moet worden ingevuld.

Twee zogenaamde DOE-orgels werden besteld, geheel uit subsidie bekostigd. Het markeert de serieuze start van het opzetten van een eigen educatief programma voor de jeugd.

In september kon het museum een schitterend object aan haar collectie toevoegen: een replica van het zogenaamde 'Gentse retabelorgel'. Het werd onder grote belangstelling ingespeeld.

In dit jaarverslag geven we u een impressie van een gedenkwaardig jaar.

Het bestuur van het Nationaal Orgelmuseum

Foto: Lusine Gregoryan

Berichten vanuit het bestuur

Het algemeen bestuur van de Stichting Nationaal Orgelmuseum kwam in 2017 zevenmaal bijeen.

De bestuurssamenstelling was als volgt:

Jan Verbree, voorzitter

Maarten Seijbel, vicevoorzitter en conservator

Peter Vermeulen, secretaris

Sjaak van Leeuwen, penningmeester

Eelco Elzenga, conservator

Johan Koch, archivaris

Jurjan Lipke, educatie en jeugdzaken

Huub Ummels, gebouwenbeheer, aftredend per 1 mei 2017

Gert Oldenbeuving, lid

Rob Weddepohl, lid

Belangrijke punten uit het bestuursoverleg:

- De kostbare restauratie van een zeldzaam kabinetorgel van Frederik van der Weele uit circa 1832 kan geheel door middel van subsidies worden bekostigd; de restauratie krijgt groen licht.
- Een verandering van verzekeringsmaatschappij inzake inboedel levert de stichting op jaarbasis een kostenbesparing op van circa € 2500,- tegen gelijke voorwaarden.
- De aan de gemeente Elburg gevraagde huurverlaging wordt nog niet geconcretiseerd, waardoor de huur van het pand nog steeds zwaar op de exploitatie van het museum rust.
- De donateurs gelden worden vanaf 19 april 2017 ondergebracht in een nieuwe stichting: de Stichting Vrienden van het Nationaal Orgelmuseum. Dit schept meer duidelijkheid voor de financiën van zowel het museum als voor de donateurs.
- Het energieverbruik in het gebouw blijft een punt van grote zorg. Via de verwarming lopen erg veel gelden weg, ook al wordt deze tussen mei en oktober niet gebruikt. Het blijkt echter niet zo eenvoudig dit euvel op te lossen en het blijft het hele jaar op de agenda staan.
- Om optimaal gebruik te maken van de kennis, kunde en belangstelling van de vrijwilligers, zien diverse werkgroepen het levenslicht. Er komen werkgroepen voor collectiebeschrijving, de bibliotheek- en fotocollectie en educatie. In een later stadium komen daar waarschijnlijk nog andere werkgroepen bij.

Bibliotheek – en documentatiecentrum van het Nationaal Orgelmuseum

Het dagelijks bestuur (bestaande uit voorzitter, secretaris, penningmeester en de beide conservatoren) vergaderde daarnaast elke donderdagochtend in het zogenaamde 'keukenoverleg', over lopende zaken. Bij dit overleg waren ook steeds de vrijwilligerscoördinator en de pr-functionaris aanwezig.

Financieel jaarverslag

Winst en Verliesrekening 2016-2017					
inkomsten		2017		2016	
Huren		4838		7541	
Entree / verkopen		27129		35548	
Giften /Subsidies		61286		7403	
Subsidie Gem Elburg		14265		7590	
Interest		114		738	
Omzetbelasting		23536		14183	
		131168		73003	
Kosten					
Huisvesting		51204		50945	
Diverse kosten		43998		26748	
Ondersteuning PR		27930		28604	
Interest		0		571	
Inkopen		18080			
		141212		106868	
Saldo exploitatie negatief		10044		33865	

De inkomsten bestaan voor een deel uit de opbrengst van de huur van de voormalige vestiging van het museum aan de Rozemarijnsteeg, dat in eigendom van het museum is. Voor het grootste deel bestaat het totaalbedrag uit de opbrengsten van entree en verkoop van artikelen, alsmede giften en subsidies.

Giften en subsidies zijn nog steeds een belangrijke bron van inkomsten. De giften zijn afkomstig van derden en zijn dit jaar aangewend voor de restauratie van het zgn. Van der Weele-orgel en de aanschaf van twee DOE-orgels.

De uitgaven bestaan voor ongeveer de helft aan huisvestingskosten, welke voor 2018 (tijdelijk) zullen afnemen. Door onderhandelingen met de energieleverancier hebben we de energiekosten kunnen verminderen, maar deze zijn nog steeds aanzienlijk. Het gasverbruik blijft een grote zorg.

De diverse kosten bestaan uit bestuurlijke kosten, drukwerk, kantoorkosten, het onderhoud van de website en andere automatiseringskosten, en het onderhoud van gebouw en inventaris.

Bezoekers

Het totaal aantal bezoekers in 2017 was ongeveer gelijk aan 2016, zo rond de 5000.

Interessant is te vermelden dat steeds meer groepen het museum weten te vinden, maar ook mochten wij volgens het gastenboek bezoekers verwelkomen uit onder meer Rusland, Duitsland, België, de Verenigde Staten, Engeland en Zwitserland.

Enkele reacties uit het gastenboek:

40 jaar inwoner van Elburg „en nu pas“
binnen kijken met Brabantse vrienden.
Heel mooi...

12 okt. 2017
We hebben erg genoten in uw museum.
Indrukwekkend het grote oerget, en de enthousiasme
van de medewerkers was het geheel
compleet makend.

Wat een fantastische belevenis!
Heel veel plezier en goeds voor
jullie.

Een prachtig onderdak
voor een prachtige geschiedenis
van een prachtig instrument.

Bijzondere activiteiten in het museum

9 februari 2017: viering 40-jarig jubileum

Het jubileum werd gevierd met donateurs, vrijwilligers en een groep genodigden. Het was een prachtige dag voor het museum, met heel veel belangstellenden en pers, belangwekkende toespraken over het belang van orgels als onderdeel van het Nederlands cultureel erfgoed, een terugblik van oprichter Maarten Seijbel op '40 jaar Orgelmuseum' in de vorm van een vraaggesprek, en de introductie van Oscar het Orgelpijpje en overhandiging van het bijbehorende figuurtje aan dhr. Seijbel (foto boven). 'Oscar het Orgelpijpje' is een nieuwe animatiefilm voor kinderen die speciaal voor het museum is gemaakt.

De hele week was er in de pers veel aandacht voor het jubileumjaar. TV Gelderland en de Lokale Omroep Elburg kwamen opnames maken en interviewden dhr. Seijbel, en de zaterdagochtend na het jubileum was Seijbel *live* in de studio bij Jan de Hoop (Omroep Gelderland radio) om over de feestelijke middag te vertellen.

Reportage over het jubileum in de nieuwsuitzending van Omroep Gelderland

Oprichter orgelmuseum Maarten Seijbel krijgt een 'Oscar'

Veel aandacht ook in de geschreven pers voor het jubileum, zoals in het *Nederlands Dagblad*

11 februari 2017: opening tentoonstelling Henk Terwal

Kunstenaar Henk Terwal beheerst als geen ander de techniek om met aquarelverf de mooiste kerkinterieurs te schilderen. Hij doet dit met een zeer klein penseel, en legt de kleinste details vast. Zijn bijzondere kunstwerken waren in het museum te zien tot eind september. Tijdens de tentoonstelling werd een tweetal geëxposeerde werken van Terwal verkocht. De tentoonstelling liep tot eind september.

De tentoonstelling van Terwal leverde goede publiciteit op. Zo werd hij geïnterviewd voor de Reformatorische Omroep, stond een aankondiging in het *Nederlands Dagblad* en werd hij uitgebreid geïnterviewd voor een artikel in het *Katholiek Nieuwsblad*.

Jeugdactiviteiten in de voorjaars- en herfstvakantie

In de voorjaarsvakantie gaf Henk Terwal (links op de foto) een middag tekenles voor kinderen. Gezien de enthousiaste reacties van de aanwezige kinderen (die de hele middag aanwezig bleven om te tekenen) was de activiteit een prachtig succes.

Tijdens speciale Opa & Omadagen in de voorjaars- en herfstvakantie mochten opa's en oma's met 50% korting het museum bezoeken als ze hun kleinkinderen meenamen. Voor de liefhebbers was er muzikale begeleiding van orgel en maar liefst twee violen bij het samen zingen van oudhollandse liedjes.

Over onze vakantieactiviteiten mochten we live in de uitzending van Omroep Gelderland radio wat komen vertellen.

Foto: het gezin Lipke in actie tijdens een van de Opa& en Omadagen

En verder...

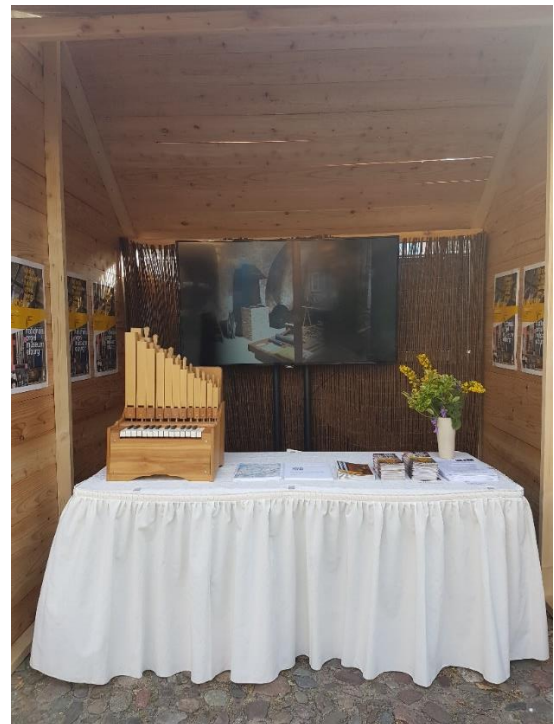
... kwam **Merlijn Kerkhof**, momenteel chef Klassieke Muziek bij *de Volkskrant* en auteur van de bestseller *Alles begint bij Bach* in april een presentatie geven naar aanleiding van zijn nieuwe boek ...

... en een **cd** die we lieten maken met Jos van der Kooy op het Boonorgel van het museum werd gepresenteerd (ook in april).

Tijdens de **internationale Hanzedagen** in Kampen in juni gaven we samen met andere musea van Elburg acte de présence met een eigen stand. Met elkaar stonden we op een plein, vlakbij de beroemde Bovenkerk. Op een mooi scherm in onze stand draaide een fotopresentatie van het museum en er waren leuke gesprekken met buitenlandse bezoekers.

Eind augustus werden bij het museum opnames gemaakt voor het populaire tv-programma **Ridders van Gelre** (Omroep Gelderland): op zoek naar de hertog van Gelre en Arent thoe Boecop (de 14de-eeuwse architect van Elburg) werd het museum aangedaan. Arent thoe Boecop bouwde immers in de 14de eeuw het pand waarin ons museum gevestigd is voor de hertog. De uitzending was in november bij Omroep Gelderland te zien.

Foto: de ridders (in donker pak) interviewen Willem van Norel, groot kenner van de geschiedenis van Elburg.

Tijdens de jaarlijkse **Botterdagen** in Elburg (altijd in het weekend van Open Monumentendag) was het museum gastheer voor de officiële opening van het evenement. Genodigden woonden de opening bij, waaronder maar liefst vijf burgemeesters. In het museum werd een broodmaaltijd genoten, waarna het gezelschap zich naar de haven verplaatste voor het verdere programma.

Op 9 september vond onder zeer groot belangstelling een unieke gebeurtenis plaats: de inspelings van het zogenaamde **Gentse retabelorgel**.

Het orgel is in opdracht van het museum gebouwd door orgelbouwer W. van der Putten. De financiering werd mogelijk gemaakt door een aanzienlijke gift van een particuliere schenker. Het instrument betreft een zo exact mogelijke kopie van het orgel dat staat afgebeeld op een paneel van het beroemde altaarstuk 'Het Lam Gods' van Van Eyck (Sint Baafskathedraal, Gent, 1432).

Zowel in Duitsland als Engeland is eerder een poging gewaagd het orgeltje na te bouwen, maar het instrument dat in de collectie van het Orgelmuseum is opgenomen wordt gezien als het exemplaar dat de werkelijkheid het best benadert. Wim Ros, bezig met een promotieonderzoek naar het retabelorgel, was als adviseur nauw betrokken bij de bouw en hield tijdens de inspelings een boeiende lezing over het onderwerp.

16 november: presentatie van het tweede deel van **De orgelpracht van de Nederlandse Steden**, Hattum – Elburg – Harderwijk, geschreven door onze conservator en oprichter van het museum Maarten Seijbel. Bij de presentatie waren de burgemeesters van de drie steden uitgenodigd. De opbrengst van het boek komt geheel ten goede aan het museum.

Verder deed het museum mee aan twee mooie activiteiten van de plaatselijke historische vereniging **Arent thoe Boecop**. In maart kwam historicus Sander Wassink een lezing geven voor de leden, waarbij het museum een en ander faciliteerde. De voorzitter van de vereniging memoreerde het in zijn nieuwjaarstoespraak januari 2018:

Laat ik maar eens beginnen met de lezing die we in samenwerking met het Nationaal Orgelmuseum hebben georganiseerd: Een lezing van historicus Sander Wassink over Maarten Luther, de grote reformator. Christelijke cultuur in optima forma. En dat ook nog eens gecombineerd met prachtige orgelmuziek, gespeeld door Simon Stelling op dat bijzondere avantgardistisch aandoende Boon-orgel van het Orgelmuseum. Orgelcultuur: echt iets moois en Nederlands.

In december deden we mee aan de jaarlijkse **winterwandeling** van dezelfde vereniging. Op deze avond kwamen zo'n 160 leden van de vereniging, verdeeld in groepjes, in het museum langs voor een korte introductie over het Orgelmuseum.

Het jaar werd traditioneel afgesloten met **Kerst in de Vesting**, waarbij gedurende het hele evenement een korting op de toegangsprijs gold van 50%. Het museum was voor de gelegenheid versiert in kerstsfeer.

Concerten en masterclasses

Gedurende het hele jaar worden **concerten** in het museum georganiseerd. De toegang is steeds gratis, maar na afloop kan een gift gedaan worden. In 2017 werden de concerten goed bezocht: gemiddeld zo'n 40 bezoekers per concert. Het blijft een goede manier om nieuwe en herhaalde bezoekers naar het museum te trekken.

In het voor- en najaar werd elke tweede zaterdagmiddag van de maand een concert gegeven, tijdens de zomermaanden elke week, op de dinsdagochtend.

De volgende organisten concerteerden:

Ingeborg van Dokkum (2x), Cor Ardesch (foto rechts), Harry Hamer, Theo Jellema, Gert Oldenbeuving, Wim Diepenhorst, Niels Jan van der Hoek, Jan Kees Karels, André Potter, Gerrit Jan van de Werfhorst, Arthur Eijlers, Jurjan Lipke, familie Van de Knijff (orgel en cello), Jan Willem Jonkman, Gerrit 't Hart, Wout van der Linden, Wouter van den Broek en Paul Baan.
Alle uitvoerenden werkten geheel belangeloos mee.

Er werden vijf **masterclasses** gegeven in het voor- en najaar:

Peter van Dijk sprak over 'De Toccata', Cor Ardesch over 'De Passacaglia en Chaconne', Jos van der Kooy over 'De grote orgelsonates' (foto onder), Petra Veenswijk over 'de Franse orgelsymfonieën' en Eelco Elzenga over 'Met Kunst en Vliegwerk, de kerkelijke mise-en-scène van het kerstverhaal'.

Vrijwilligerszaken

Eind augustus werd de jaarlijkse barbecue gehouden, en toen bleek maar weer eens dat het museum ook met haar tijd meegaat: van de groep werd een leuke foto gemaakt met een drone!

In november kwamen de groep een middag bij elkaar op de zogenaamde ‘Vrijwilligersdag’ om samen met het bestuur bij te praten over diverse onderwerpen. Ook was een vertegenwoordiger van de regionale brandweer aanwezig om een stukje bewustwording te creëren voor het geval een ongeluk zou plaatsvinden of brand zou uitbreken. Er werd een oefening gehouden waaraan iedereen meedeed; naast dat er veel gelachen werd, was deze oefening voor alle aanwezigen een eye-opener, en bijzonder nuttig om mee te maken.

Vrijwilliger in de picture

In het jaarverslag staat altijd een vrijwilliger in de picture: wie zijn de mensen die het Orgelmuseum draaiende houden en van onschatbare waarde zijn voor het voortbestaan? Dit jaar is het de beurt aan **Henk Schilder**.

Henk, wat is je achtergrond, wat heb je gedaan in je werkzame leven?

In mijn jonge jaren werkte ik bij orgelmakerij Reil in Heerde. Daarna ben ik jarenlang koster geweest van de Gereformeerde Gemeente in Kampen. Ook was ik daar enkele jaren een van de organisten.

Wat betekent het orgel voor jou?

Het orgel betekent al heel lang veel voor mij. Niet alleen pijporgels, maar ook wel het harmonium, waarop ik zoals zovelen van mijn generatie mijn eerste orgellessen heb gehad. Overigens was dat niet zo succesvol, ook weer zoals bij velen.

De klank en de eerste aanraking van het klavier van het voormalige orgel in onze kerk kan ik mij nog goed herinneren! Later de concerten in de Bovenkerk (Kampen, red.) en orgeltochten

naar onder meer Hasselt, met nicht Tiny (die ook als vrijwilligster in het museum werkt, red.). Het was mijn wens een ambacht te leren. Dat werd orgelmaker, een prachtig beroep.

Hoe ben je bij het Orgelmuseum betrokken geraakt?

Het was weer nicht Tiny, die dacht dat het wel iets voor mij zou zijn. Ik heb eerst een aantal keren als suppoost meegedraaid, maar al snel merkte ik dat er best wel veel andere dingen in het museum te doen waren. Bovendien heb ik niet zoveel met de kassa en dergelijke. Vanwege mijn achtergrond als orgelbouwer ben ik met de instrumenten aan de gang gegaan.

(Foto: Henk aan het werk in het museum)

Waaruit bestaan je werkzaamheden? Wat vind je leuk om te doen, en wat minder?

Er is genoeg te doen: ik heb een paar harmoniums opgeknapt, enkele orgels gangbaar gemaakt, andere gestemd, regelmatig moeten de tongwerken van het Boonorgel bijgesteld worden en ik heb reparaties uitgevoerd. Ik vind het heel mooi als mijn werk lukt en dat het ook gewaardeerd wordt. Ook is het mooi als je tijdens de klussen leuke gesprekken krijgt met bezoekers. Tegelijkertijd houdt het ook weleens op, zodat ik erover denk ook op maandag aan de slag te gaan, als het museum gesloten is voor bezoekers.

Wat is het meest bijzondere dat je hebt meegemaakt sinds je hier werkt?

Toen ik op een keer vanwege de zware gereedschapstassen de auto voor het museum had geparkeerd, en bij terugkomst een parkeerbon onder de ruitenwissers vond! De klus was wat uitgelopen, de parkeertijd verstreken, bijna 100 euro boete.

Wat zou je aan de lezers mee willen geven?

We moeten mogelijkheden zoeken om meer jongeren te interesseren voor het orgel. Dat kan onder andere door ervoor te zorgen dat onze kerkorgels toegankelijk zijn voor jongeren en kinderen en de jeugd zo nieuwsgierig te maken naar wat er allemaal rond en in het orgel gebeurt.

Donateurs

Het aantal donateurs is in 2017 licht gegroeid, met name door de in 2016 nieuw opgezette Club van 100. Voor de leden van de Club van 100 en de donateurs hebben we sinds 2016 speciale toegangspassen, zodat zij met familie of andere belangstellenden gratis het museum kunnen bezoeken.

In de media...

Het museum kwam het hele jaar door met haar activiteiten goed in beeld. We stonden soms bijna wekelijks in de lokale pers, regelmatig in *de Stentor* of een landelijk dagblad, waren live op lokale en provinciale radio, en kregen een zeer lovenswaardig artikel in het vakblad *Het Orgel*.

Tot onze verrassing werden we zelfs in een quiz verwerkt, in het *Reformatisch Dagblad*:

Social media

De Facebookpagina en het Twitteraccount van het museum werden in 2015 opgezet. Met name op Facebook kwamen er veel nieuwe volgers bij: begin 2017 gingen we de grens over van 500 volgers, dat waren er weer 100 meer dan een jaar daarvoor. Later dat jaar steeg het aantal volgers tot bijna 700.

De mogelijkheid om op Facebook een advertentie te plaatsen van een van onze evenementen hebben we regelmatig benut. Per keer werden zo vaak duizenden mensen bereikt en het leverde veel nieuwe permanente volgers op.

Samenwerking met andere musea

Het Orgelmuseum wordt in de Stichting Museumstad Elburg vertegenwoordigd door een bestuurslid. Deze stichting draagt onder meer zorg voor de subsidieverdeling onder de Elburgse musea en komt enkele malen per jaar bijeen.

In het zogenaamde 'Museumplatform', dat eens in de zes weken plaatsvindt, overleggen alle musea van Elburg over praktische en meer beleidsmatige zaken met elkaar. De gemeente faciliteert deze vergaderingen en zit ze voor. Het Orgelmuseum wordt in dit overleg vertegenwoordigd door een bestuurslid en de externe pr-functionaris.

Vlak voor het kerstreces werd op het gemeentehuis van Elburg aan de wethouder Cultuur een nota aangeboden, waarin de Elburgse musea een gezamenlijke visie op de toekomst neerleggen. Onder meer beloven de musea in de toekomst (nog) meer te gaan samenwerken en waar mogelijk elkaar te helpen en versterken. De nota is tot stand gekomen in een goede samenwerking met Erfgoed Gelderland, die het proces begeleidde.

Namens de gezamenlijke musea werd de nota aangeboden aan José Oosthoek, wethouder Cultuur van de gemeente Elburg, door de secretaris van ons bestuur, de heer Peter Vermeulen (foto). Een mooie afsluiting van een enerverend jaar!

Foto: Leo Terlouw